

*«Добре, коли людина знову знаходить
у собі здатність дивуватися, – сказав
один філософ. – А з початком космічних
подорожей усі ми стали дітьми».*

СІЧЕНЬ 1999. РАКЕТНЕ ЛІТО

Хвилину тому в Огайо стояла зима. Двері в будинках були щільно причинені, і ніхто не насмівся б відчинити густо помережані морозом вікна. Зима була справжня: з усіх дахів звисали бурульки, на сніговій гірці галасувала дівтора, а навантажені покупками домашні господарки, кутаючись у свої шуби, незграбно, наче ведмедиці, брели тротуарами, що взялися кригою.

І враз тепла хвиля прокотилася над містечком. Не хвиля – море гарячого повітря ринуло на місто і вмить залило все навкруги. Здавалося, хтось одчинив двері велетенської пекарні. Літня спека огорнула і чепурні котеджі, і голі садки, і малих лижників. Крижані бурульки танули на очах. Люди розчиняли навстіж вікна. Діти метушилися, скидаючи свої пальта. Домашні господарки тут-таки, на вулиці, знімали шуби. Сніг розтав за кілька хвилин, і на газонах визирнула прим'ята торішня трава.

Ракетне літо. Ці слова переходили з уст в уста.

Ракетне літо. Воно прилетіло в містечко, наче вітер пустелі, і своїм палючим диханням розтопило на шибках химерні зимові візерунки. Діти покидали лижі й санки. З холодних хмар сіявся сніг, але на землю він падав гарячим дощем.

Ракетне літо. Люди поглядали з-під критих ґанків на червоне від заграви небо.

Ракета лежала на космодромі, вивергаючи рожеві хмари вогняного диму. Це ракета перетворила зиму на літо гарячим подихом своїх потужних двигунів. Ракеті були підвладні пори року, і в Огайо на короткий час запанувало літо.

ЛЮТИЙ 1999. ІЛЛА

Їхній дім з кришталевиими колонами стояв на березі порожнього марсіанського моря. Щоранку Ілла К зривала золотаві плоди, які росли просто на кришталевих стінах, а потім починала прибирати в кімнатах, розсипаючи жменями магнітний порошок. Цей порошок збирав увесь пил та бруд і, наче дим, зникав за вікном, розвіяний гарячим марсіанським вітром.

Удень, коли стародавнє море дихало спокоєм і в садку стихав шелест виноградних лоз, коли завмирало в полуденній тиші далеке марсіанське місто, господар будинку К сидів у себе в кімнаті і читав металеві книги з опуклими ієрогліфами. Він проводив рукою по сторінці, немов грав на арфі, а з книги линув голос. Тихий голос далекої старовини співав повість тих часів, коли море билосся в берег хвилями червоної пари, коли стародавні

люди вели у бій хмари металевих комах і загони смертоносних електричних павуків.

Уже двадцять років подружжя К жило біля мертвого моря. А цей будинок, що, ніби соняшник, повертався фасадом до сонця, цілих десять століть давав притулок їхньому роду.

І він, і вона були ще не старі. Як у всіх марсіан, у них була брунатна шкіра і схожі на золоті монети очі. Голос тихий, співучий.

Ще недавно вони знаходили відраду в своїх улюблених заняттях: малювали вогняні картини, тішилися довгими розмовами, що тривали аж до світанку в кімнаті для бесід під портретами, які світилися блакитним фосфоричним сяйвом, а коли досягав виноград, вони плавали в каналах, наповнених зеленим вином.

Та нараз щастя покинуло їх.

Цього ранку Ілла К стояла між колонами і слухала розпечену пустелю, яка, мов безкрає море, сягала далекого обр'ю.

Вона знала: щось має трапитись.

І вона чекала.

Ілла вдивлялась у блакитне небо Марса, немов сподіваючись, що воно от-от пожолобиться в потугах і викине на пісок пустелі якесь блискуче диво.

Але нічого не сталося.

Стомлена чеканням, вона пішла до дверей. Дрібенький дощик падав з вершечків колон, охолоджуючи повітря. На мить хмара вологи огорнула її, і жінка наче занурилася у струмок. На підлозі в кімнатах блищали потоки холодної води. Вона чула, як

тихо співає книга під руками чоловіка. Його пальці ніколи не втомлювались грати стародавніх пісень. Якби ж то він іще хоч раз узяв її, як бере свої книги, вона сама забриніла б у нього в руках, наче арфа.

Марні мрії! Жінка похитала головою і заплющила золотаві очі. Ні, вона не дорікала своєму чоловікові, бо знала, що одружені люди зрештою звикають одне до одного і старішають серцем.

Вона лягла в крісло, яке відразу набрало зручної для її тіла форми, і заплющила очі.

І зразу ж їй приснився дивний сон. Пальці у неї затремтіли, напружилися й почали судомно хапати повітря. За мить жінка прокинулася і сіла, важко дихаючи, в кріслі. В її очах світився переляк.

Вона швидко озирнулася, ніби шукала когось очима. Але марні сподівання: між колонами не було нікого.

У трикутних дверях стояв чоловік – Ілл К.

– Ти мене кликала? – роздратовано спитав він.

– Ні, ні! – вигукнула вона.

– Мені здалося, ти щось кричала.

– Невже? Я задрімала на хвильку і бачила сон.

– Сон удень? Удень тобі не часто видяться сни.

Жінка випросталася, наче її хтось ударив по обличчю.

– Який дивний сон! – прошепотіла вона. – Дуже дивний.

– Справді? – знехотя мовив чоловік, бажаючи швидше повернутися до своєї книги.

– Мені приснився якийсь чоловік.

– Чоловік?

– Високий чоловік. Сантиметрів сто вісімдесят на зріст.

– Що за нісенітниця! Тобі приснився якийсь виронок-велетень!

– Проте він здався мені... вродливим, – вела вона далі, затинаючись, повільно підбираючи потрібні слова. – Хоч і надто високим. І в нього були... О, я знаю, ти скажеш, що це дурна фантазія. Але в нього були сині очі!

– Сині очі?! Оце сон! Ти, може, ще скажеш, що він мав чорне волосся?

– Як ти вгадав? – схвильовано вигукнула вона.

– Я просто взяв найнеймовірніший колір, – холодно відповів він.

– І справді, волосся було чорне! А шкіра дуже біла! Вигляд у нього був незвичайний! І одяг якийсь чудернацький. Він прилетів з неба і так приязно розмовляв зі мною.

– Прилетів з неба? Ну, це вже дурниця!

– Він прилетів у блискучій металевій оболонці, – пригадувала вона, заплющивши очі. – Мені снилося, що в чистому небі заблищало щось кругле, наче монета, яку підкинули вгору. Воно ставало чимраз більшим і нарешті впало. Це був довгастий сріблястий предмет – такого я ще ніколи не бачила. В ньому розчинилися двері, і вийшов цей високий чоловік.

– Якби ти більше уваги приділяла своїй роботі, то дурні сни не лізли б тобі в голову.

– Для мене це був цікавий сон, – зауважила жінка, лягаючи в крісло. – Я й не підозрювала, що в мене така багата уява. Подумати тільки: чорне

волосся, сині очі й біла шкіра! Який дивний чоловік і водночас – гарний!

– Це свідчить, що в тебе на думці гарні чоловіки.

– Який ти недобрий! Я ж його не вигадала. Він несподівано виник переді мною – ніби наяву. Подивився на мене й сказав: «Я прилетів у своєму кораблі з третьої планети. Мене звать Натаніел Йорк...».

– Яке дурне ім'я! Хіба воно схоже на людське? – заперечив чоловік.

– Я згодна, що ім'я дурне. Але ж це сон. Так-от, він сказав: «Ми перші здійснили міжпланетний політ. Нас двоє в кораблі – я і мій товариш Берт».

– Ще одне дурне ім'я.

– Далі він сказав: «Ми прибули з міста, що знаходиться на Землі – це назва планети». Він саме так і назвав: Земля. Взагалі розмовляв він якоюсь чужою мовою. Проте я розуміла його. Мабуть, за допомогою телепатії.

К повернувся до дверей. Але дружина зупинила його:

– Ілле, ти коли-небудь думав про те, чи є люди на третій планеті?

– На третій планеті від Сонця життя неможливе, – терпляче пояснив чоловік. – Наші вчені встановили, що там в атмосфері забагато кисню.

– От цікаво було би, коли б там жили люди! І щоб вони прилетіли до нас на космічному кораблі!

– Слухай, Ілло, ти ж знаєш, як я не люблю, коли базікають про те, чого нема на світі. Давай-но працювати.

*Пий до мене, дівча любе,
І, п'ючи, поглянь у вічі...*

Сонце стояло на вечірньому прюзі, коли Ілла заспівала цю дивну пісню. Вона саме готувала надворі вечерю. Тихо шурхотів дощ, спадаючи водограєм з колон, а жінка знову й знову бездумно наспівувала незнайомі слова невідомої пісні.

– Що це за пісня? – роздратовано вигукнув чоловік, виходячи зі своєї кімнати і підсідаючи до вогняного столу.

– Не знаю, – жінка аж заціпеніла від здивування і мимоволі затулила рукою рот. За пустельним обрієм сідало сонце. Надходив вечір, і будинок закривався сам собою, наче велетенська квітка, що згасає разом із сонцем. Між колонами повівав вітерець, на вогняному столі кипіла срібна лава. Вітерець ворухив червонясте волосся Ілли, щось тихо муркотів їй на вухо. Жінка мовчки втупилася своїми золотавими вологими очима в неозорі простори жовтого морського дна – ніби намагалася щось збагнути.

*Пий до мене, дівча любе,
І, п'ючи, поглянь у вічі... –*

тихо, спокійно й поволі заспівала вона.

*Або кинь цілунок в чару,
Хай уп'юся я сильніше!¹*

Вона проспівала пісню до кінця, заплющивши очі, легенько помахуючи в такт рукою.

¹ Слова пісні належать сучасникові й другу Шекспіра англійському поету і драматургу Бену Джонсону (1573–1637).

Пісня була дуже гарна.

– Вперше її чую. Ти що, сама її склала? – запитав чоловік, дивлячись просто в очі дружині.

– Ні... Так. Ой, ні!.. Сказати правду, я й сама не знаю, – затинаючись, пояснювала вона. – Я навіть не розумію слів: це якась чужа мова.

– Яка мова?

– Не знаю, – тихо відказала вона, кидаючи шматок м'яса в киплячу лаву. За мить жінка витягла готове вже м'ясо і поклала перед чоловіком на тарілку. – Мабуть, на мене щось найшло, і я, сама того не відаючи, склала цю дивну пісню.

Чоловік мовчав. Він стежив, як вона кидала нові шматки м'яса в кипляче озерце вогняної лави. Сонце вже зайшло. Поволі нічна темрява поглинула все навкруги – і колони, і чоловіка з жінкою, – ніби чорним вином виповнилася кімната. І тільки відблиски срібної лави раз у раз освітлювали їхні обличчя.

Ілла знову заспівала дивну пісню.

Чоловік схопився з місця і сердито вибіг з кімнати.

Довечерював він у себе в кабінеті.

Коли дружина зайшла до кабінету, він підвівся їй назустріч і промовив:

– Давай зараз поїдемо на полум'яних птахках у місто, в театр.

– Ти не жартуєш? – недовірливо спитала вона. – Невже тобі хочеться туди їхати?

– Що ж тут дивного?

– Шість місяців ми з тобою нікуди не виїздили, і раптом – цілий вечір у місті.

– Що ж, це добра ідея.

– Ти став такий уважливий, – мовила жінка.

– Навіщо починати непотрібні розмови? – роздратовано відповів чоловік. – Скажи: ти хочеш їхати чи ні?

За вікном у блідому сьайві тяглася пустеля. Над нею сходили два білі марсіанські брати-місяці. На підлозі кімнати біля ніг Ілли блищав холодний струмок. Легкий дроз пройняв її. Вона прагнула лише одного: сидіти на місці непорушно, беззвучно, аж поки станеться те, чого вона чекала весь день. Це могло трапитися будь-якої хвилини. І в пам'яті у неї знову спливла мелодія пісні.

– Я... – почала вона нерішуче.

– Тобі буде корисно побути серед людей, – перервав чоловік. – Збирайся, поїдемо.

– Сьогодні я стомилася. Може, іншим разом?

– Бери свій шарф, – рішуче мовив він, подаючи їй фіал¹. – Засиділися ми вдома.

– Але ж ти їздиш двічі на тиждень у місто Ксай, – зауважила вона, не дивлячись на чоловіка.

– То ж у справах, – сказав він.

– У яких справах? – прошепотіла жінка сама до себе.

Вона перехилила фіал, і струмінь рідини перетворився на блакитний туман, який огорнув її шию.

Полум'яні птахи жевріли на холодному піску, наче купа жарин. Нічний вітерець надимав білий

¹ Фіал – заст. келих.

купол, і той тихо лопотів, прип'ятий тисячею зелених стрічок до вогняних птахів.

Ілла лягла в купол, і, почувши наказ чоловіка, птахи злетіли полум'яними грудками в нічне небо. Натяглися стрічки, і купол помчав у височінь. За ним знявся піщаний вихор.

Далеко позаду залишився їхній дім з дошовими колонами, живими квітами, що, мов чудернацькі звірі, росли за ґратами клітки, співучими книгами, шепотінням холодних струмочків. Внизу миготіли сині пагорби. Ілла не дивилася на чоловіка, який сидів поруч неї. Він раз у раз підганяв криком птахів, і вони злітали вище і вище. Каскадом жовтогарячих іскор мчали вони, несучи купол, ніби пелюстку квітки.

Ілла не звертала уваги ні на мертві стародавні міста, ні на старі сухі канали, сповиті снами про минуле. Внизу миготіли річища колишніх річок і безводні озера, а вони линули далі й далі, як місячний промінь за палаючим смолоскипом.

Ілла дивилася тільки на небо.

Чоловік щось їй говорив, але вона не відривала погляду від неба.

– Чи чуєш, що я тобі кажу?

– А що?

– Чому ти така неуважна?

– Я замислилась.

– Мені здавалося, що досі ти не замислювала-ся над таємницями природи, а сьогодні тільки те й робиш, що дивишся на небо.

– Воно дуже гарне.

ЗМІСТ

СІЧЕНЬ 1999.	Ракетне літо	5
ЛЮТИЙ 1999.	Ілла.....	6
СЕРПЕНЬ 1999.	Літня ніч.....	26
СЕРПЕНЬ 1999.	Гості із Землі.....	29
БЕРЕЗЕНЬ 2000.	Платник податків.....	55
КВІТЕНЬ 2000.	Третя експедиція.....	56
ЧЕРВЕНЬ 2001.	«Не плеснуть весла в синій тиші!..».....	83
СЕРПЕНЬ 2001.	Поселенці	121
ГРУДЕНЬ 2001.	Зелений ранок	123
ЛЮТИЙ 2002.	Сарана	130
СЕРПЕНЬ 2002.	Нічна зустріч.....	131
ЖОВТЕНЬ 2002.	Берег.....	144
ЛЮТИЙ 2003.	Інтермедія.....	145
КВІТЕНЬ 2003.	Музи́ки	145
ЧЕРВЕНЬ 2003.	Дорогою вгору, у височінь.....	148
2004–2005.	Як давали назви.....	168
КВІТЕНЬ 2005.	Ашер II.....	170
СЕРПЕНЬ 2005.	Старики	194
ВЕРЕСЕНЬ 2005.	Марсіанин.....	195
ЛИСТОПАД 2005.	Крамниця дорожніх речей.....	216
ЛИСТОПАД 2005.	Мертвий сезон.....	218
ЛИСТОПАД 2005.	Спостерігачі.....	235
ГРУДЕНЬ 2005.	Мовчазні міста.....	238
КВІТЕНЬ 2026.	Довгі роки.....	254
СЕРПЕНЬ 2026.	Дощі випадають.....	270
ЖОВТЕНЬ 2026.	Пікнік, що триватиме мільйон років	279